

Franz Marc: Die großen blauen Pferde (1911)

ΕΞΠΡΕΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

Ο Εξπρεσιονισμός εμφανίζεται στη Γερμανία των αρχών του 20ου αιώνα και αποτελεί στάση ζωής και έκφραση του ανθρώπινου ψυχισμού που καλύπτει πολλές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης (ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, κινηματογράφο χορό, μουσική και αρχιτεκτονική).

Η κοσμοθεωρία του Εξπρεσιονισμού αναπτύσσεται σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από συσσώρευση των μαζών στις πόλεις, βιομηχανική ανάπτυξη και ρήξη με την έννοια της παραδοσιακής κοινότητας, παράγοντες που δημιουργούν στο άτομο υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα. Η κατακερματισμένη εικόνα του κόσμου που βιώνουν οι καλλιτέχνες, ενός κόσμου που διακατέχεται από δυνάμεις εχθρικές και αποδομητικές, προκαλεί στο άτομο συναισθήματα αγωνίας και απελπισίας που προβάλλονται πάνω στο χώρο και τα αντικείμενα κάνοντάς τα απειλητικά και επιθετικά. Οι εξπρεσιονιστές αρνούνται να δεχτούν την απόλυτη και νομοτελειακή εικόνα αυτής της πραγματικότητας και εκφράζουν τη βιωματική και ψυχολογικά φορτισμένη σχέση μαζί της με την παραμόρφωση και τη διαστρέβλωση. Ανακαλύπτουν και ταυτίζονται με την πρωτόγονη τέχνη και την αμεσότητα με την οποία αυτή εκφράζει μια αρμονική σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον του και τα συναισθήματά του. Αντιπαραβάλλουν την καταλυτική δύναμη του ερωτισμού στις μηχανικές σχέσεις των ατόμων της βιομηχανικής κοινωνίας και προχωρούν σε μια ζωγραφική, αντινομοτελειακή αναδημιουργία του κόσμου με τρόπο υποκειμενικό και αφαιρετικό, με το συνδυασμό της μικρότερης δυνατής φυσικής αναπαράστασης με τη μεγαλύτερη δυνατή έκφραση και την κυρίαρχη και καταλυτική λειτουργία του χρώματος, ενός χρώματος που εκφράζεται με συναισθηματική ρευστότητα και ενστικτώδη, πρωτογενή δυναμισμό.

Προδρομικά εξπρεσιονιστικά στοιχεία υπάρχουν στο έργο του **Van Gogh** (1853-1890), του **George Rouault** (1871-1958), του **James Ensor** (1860-1949) και κυρίως του **Edvard Munch** (1863-1944). Το ιστορικά καταγεγραμμένο κίνημα του Εξπρεσιονισμού, ωστόσο, αφορά κυρίως τις δυο ομάδες που εμφανίζονται στη Γερμανία, τη "Γέφυρα" και το "Γαλάζιο Καβαλλάρη".

Οι ζωγράφοι της ομάδας "**ΓΕΦΥΡΑΣ**" ("Die Brucke", Δρέσδη, 1905-1913) συσπειρώνονται γύρω από τη φυσιογνωμία του **Ludwig Kirchner** (1880-1938) στο έργο του οποίου ο άνθρωπος κινείται με σπασμωδική μηχανικότητα σε απειλητικούς χώρους οξυγώνιων παραμορφώσεων και η ζωή γίνεται μια παραφορά βουβών νευρικών εκφορτίσεων. Η ανήσυχη εσωστρέφεια στο έργο του **Erich Heckel** (1883-1970) και του **Karl Schmidt Rottluff** (1884-1976) εκφράζεται με δυνατά, πρωτογενή χρώματα και έντονα περιγράμματα σε αντίθεση με την ευαισθησία και την κομψή μελαγχολία της νοσταλγικής ουτοπίας στο έργο του **Otto Muller** (1874-1930). Ο **Emil Nolde** (1867-1956) έλκεται από βιβλικά μοτίβα, μυθολογικά στοιχεία και θέματα λαϊκής παραμυθίας και μέσα από αυτά εκφράζει την αρχέγονη ουσία του κόσμου με ρευστό, πυρακτωμένο χρώμα.

Η ομάδα "**ΓΑΛΑΖΙΟΣ ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ**" ("Der Blaue Reiter", Μόναχο, 1911-14) δεν αντιμετωπίζει το έργο τέχνης ως εξωτερική της υπαρξιακής κατάστασης του ατόμου (όπως η "Γέφυρα"), αλλά ως το σημείο συνάντησης του υποκειμενικού με το αντικειμενικό. Ο **Wassily Kandinsky** (1866-1944) αντιλαμβάνεται την τέχνη ως μια εσωτερική πνευματική και δημιουργική δύναμη, κάτι που θα τον οδηγήσει σύντομα σε ένα αποτέλεσμα χωρίς παραστατικό αντικείμενο. Ο **Franz Marc** (1880-1916) προχωρά σε ένα είδος μυστικής, εσωτερικής κατασκευής με θέμα κυρίως την αρμονία στην απεικόνιση των ζώων. Ο **August Macke** απεικονίζει με μελαγχολική διάθεση τη σχέση του ανθρώπου της σύγχρονης πόλης με το περιβάλλον του.

Εκτός από τις δυο ομάδες του Γερμανικού Εξπρεσιονισμού ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το έργο μεμονωμένων εξπρεσιονιστών όπως ο **Oscar Kokoschka** (1886-1980), ο **Egon Schiele** (1890-1918), ο **Γιώργος Μπουζιάνης** (1885-1959), ο **Chaim Soutine** (1894-1943) κ. α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ

- **Γερμανοί Εξπρεσιονιστές: Συλλογή Μπουχάιμ**, Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη, 7 Οκτ. - 10 Δεκ. 1985, Εθνική Πινακοθήκη, Αθήνα, 1985
- Furness, R. S., **Εξπρεσιονισμός**, Ερμής, Αθήνα, 1980
- Dube, Wolf-Dieter, **German Expressionism**, Thames and Hudson, 1997
- Vogt, Paul, **Expressionism**, Harry Abrams, New York, 1980
- Gordon, Donald, **Expressionism: Art and Idea**, Yale University Press, New haven and London, 1987
- Dietmar, Elger, **Expressionism**, Taschen, Koln, 1998
- Behr, Shulamith, **Expressionism**, Cambridge University Press, Cambridge, 2000
- **Figures du Moderne 1905-1914: L'Expressionisme en Allemagne Dresde - Munich -Berlin**, Musee d'Art Moderne de la Ville de Paris, Paris, 1993

- ***Aesthetics and Politics, Debates between Ernst Bloch, Georg Lucacs, Bertol Brecht, Walter Benjamin, Theodor Adorno***, New Left Review Books, London, 1977
- Barron, Stephanie, ***German Expressionism. Art and Society***, Rizzoli, New York, 1997
- Selz, Peter, ***German Expressionist Painting***, University of California Press, Berkeley, 1957
- Gerhardus, Maly and Dietfried, ***Expressionism: From Artistic Commitment to the Beginning of a New Era***, Phaidon, Oxford, 1979
- Lloyd, Jill, ***German Expressionism: Primitivism and Modernity***, Yale University Press, New Haven and London, 1991
- Gordon, Donald, ***Ernst Ludwig Kirchner***, Harvard University Press, Harvard, 1968

ΓΑΛΑΖΙΟΣ ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ

- Kandinsky, Wassily, ***Για το πνευματικό στην τέχνη***, (*Uber das Geistige in der Kunst*), (***Concerning the Spiritual in Art***, Dover Publications, New York, 1977)
- Vergo, Peter, ***The Blue Rider***, Phaidon, Oxford, 1977
- Da Costa-Meyer, Esther - Wasserman, Fred (edit.), ***Schoenberg, Kandinsky and the Blue Rider***, Scala Books, New York, 2003
- Wassily Kandinsky and Franz Marc (eds), ***The Blaue Reiter Almanac***, Thames & Hudson, London, 1974

PRIMITIVISM

- Rubin, William (edit.), ***"Primitivism" in 20th Century Art. Affinity of the Tribal and the Modern***, The Museum of Modern Art, New York, 1984
- Rhodes, Collins, ***Primitivism and Modern Art***, Thames and Hudson, London, 1994
- Goldwater, R., ***Primitivism in Modern Art***, Cambridge, Mass., 1986 (original edition: *Primitivism in Modern Painting*, 1938)
- Hiller, S.(ed.), ***The Myth of Primitivism: Perspectives on Art***, Routledge, London and New York, 1990
- Hal Foster, Hal, ***"The 'Primitive' Unconscious of Modern Art,"*** *October*, no. 34, Fall 1985
- Flam, Jack D., (ed.), ***Primitivism and Twentieth-Century Art: A Documentary History***,: University of California Press, Berkeley, 2003

- Clifford, James, *"Histories of the Tribal and the Modern," The Predicament of Culture*, Harvard University Press, Cambridge, Mass, 1988
- Levi-Strauss, Claude, *Μύθος και Νόημα*, Καρδαμίτσα, Αθήνα, 1986
- Levi-Strauss, Claude, *Η Αγρια Σκέψη*, Χατζηνικολή, Αθήνα

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- [Οργή: Κινητήρια δύναμη στα έργα του Καντίνσκι](#) (από την **Καθημερινή** της 22.8.2006).